

**RUOTSI KUSTAA
VAASAN AIKANA**

Kustaa Vaasan uudistukset

- **kirkollisen elämän uudistaminen**
- **kulttuurin uudistaminen**, joka liittyi luterilaisuuteen
- **hallinnon uudistaminen** (perinnöllinen kuninkuus ja keskushallinto)
- **rangaistusten koventaminen**
- **verotuksen yhdenmukaistaminen**
- **uudisasutuksen suosiminen**
- **talouden kehittämisen**

Mikä näistä on mielestäsi tärkein?

→ socrative.com

→ Room 273010

Kustaa Vaasan uudistukset:

1. Hallitsijan vallan lujittaminen

- Vaalikuninkuudesta perintökuninkuuteen (1544)
- Herttuakuntien perustaminen (1556)

2. Keskitetty hallinto ja laki

- Keskusvirastot ja palkatut virkamiehet
- maanlain käyttö vakiintui, Jumalan laki vahvistui, esivallan auktoriteettia lisättiin

3. Paikallishallinnon uudistaminen

- Voutikunnat → verot, oikeus ja väenotot

4. Veronkeruun tehostaminen

- Verotuksen tilinpitoa tehostettiin: maakirjat (talokohtainen), voutikuntien tilikirjat

5. Vakinainen armeija

Suomen keskiaikaiset linnat ja linnaläänit

Suuret keskuslinnat

● rakennettiin 1200-luvulla hallinnon tarpeisiin

- 1 Turun linna
- 2 Hämeen linna
- 3 Viipurin linna
- 4 Olavinlinna (rakennettiin 1470-luvulla itäisen rajan turvaksi)

Alueelliset feodaalilinnat

● rakennettiin hallinnon tarpeisiin
● ylimystön linnoja

- 5 Kastelholma
- 6 Raaseporin linna
- 7 Kuusiston piispanlinna
- 8 Liinamaan linna
- 9 Korsholman linna

10 Oulun linna (valmistui vasta 1590)

Linnaläänit

● toimivat suoraan kuninkaan alaisuudessa
● kuningas nimitti linnaläänien päälliköt

6. Uskonpuhdistus

- Kruunulle kirkon omaisuus ja maallinen valta
- Luostarien lakkautus, luterilainen ja kansankielinen kulttuuri, kirjakieli syntyi

7. Uudisasutuksen suosiminen

- autioita erämaita asutettiin, mm. savolaiset

8. Maanviljelyksen tehostaminen

- Mallitilat (kuninkaankartanot)

9. Hansan vaikutusvallan vähentäminen

- Uusia kaupunkeja Suomenlahden rannalle (Helsinki 1550) ja teitä + laivasto

10. Talouden kehittäminen

- idänkauppaa lisättiin, kaupankäynti keskitettiin kaupunkeihin (Helsinki), kuninkaankartanoita perustettiin, kaivoksia perustettiin

→ **Ruotsi-Suomesta toimintakykyinen valtio!**

Kustaa Vaasan uudistukset

irrotti Ruotsin
Kalmarin unionista

lujitti kuninkaan
ja valtion valtaa

loi perustan
uudenaikaiselle
valtiolle

→ Ruotsi-Suomesta toimintakykyinen valtio!

Video Kuninkaittemme jäljillä,
Osa 3. 44.00 – loppu

Ruotsista moderni valtio?

Modernin valtion määritelmä:

- **suvereenisuus**
 - valtiolla yksinoikeus mm. käyttää väkivaltaa, jakaa oikeutta, kantaa veroja ja painaa rahaa valtion alueella
- **keskitetty, lakiin ja kirjallisiin dokumentteihin perustuva hallinto, joka ulottuu koko valtion alueelle**
- **tarkasti määritellyt valtionrajat**
- **vakinainen armeija**
- **pääkaupunki**

Tehtävä 1. Määrittele

a) Reformaatio = uskonpuhdistus

- Kirkollinen uudistus, jonka Martti Luther aloitti 95 teesillään vuonna 1517 ja joka johti katolisen kirkon jakautumiseen katolisiin ja protestanttisiin. Käynnistettiin Ruotsissa Kustaa Vaasan aikana.

b) vouti

- Kruunun virkamies, jonka tehtävänä oli esimerkiksi kerätä verot.

c) maakirja

- Maatilojen luettelo, johon kirjattiin jokaisen tilan maavero.

d) talonpoikaispurjehdus.

- Suomen rannikon talonpoikien omilla laivoillaan harjoittama kaupankäynti Itämerellä.

Tehtävä 2. Millä tavalla käytännössä ilmeni, että reformaatio vakiintui Suomeen hitaasti?

- 1. Katolisista tavoista, esim. ristinmerkeistä ja uhrilahjoista pyhimyksille, luovuttiin hitaasti.**
- 2. Papit pitivät kiinni katolisesta uskosta.**
 - Vasta uudet pappispolvet omaksuivat luterilaisen uskon.**
- 3. Kristinuskoa edeltävät uskomukset, esim. usko haltioihin, noitiin ja luonnonjumaliin, säilyivät edelleen elinvoimaisina.**

Uudistusten vaikutus eri säätyjen asemaan:

- **Papisto?**
- **Aatelisto?**
- **Porvaristo?**
- **Talonpojat?**

Uudistusten vaikutus eri säätyjen asemaan:

- **Papiston taloudellinen ja poliittinen mahti romahti. Paikallishallinnossa vahvistui.**
- **Aateliston valta-asema suhteessa kuninkaaseen heikkeni. Syntyi virka-aateli**
- **Kotimaista porvaristoa suosittiin saksalaisen kustannuksella.**
- **Talonpoikien rasitukset lisääntyivät, mutta heidän oikeusturvansa parani.**
- **Säädyt kruunun tiukempaan valvontaan.**

Mitä vaikutuksia yhteyksien katkeamisella katoliseen kirkkoon oli Suomessa?

- Kaikista **suomalaisista tuli luterilaisia**, vaikka katolisia tapoja suvaittiin varsin pitkään.
- **Jumalanpalvelukset pidettiin kansan kielellä.**
- **Suomen kielestä tuli kirjakieli.**
- **Seurakuntalaisten oli opetettava lukemaan.**
- **Köyhtynyt kirkko ei kyennyt huolehtimaan kaikista entisistä tehtävistään, vaan monet tehtävät siirtyivät osittain valtion harteille.**
- **Kulttuuriset siteet katoliseen Eurooppaan löystyivät.**